

PRED 130 ROKMI SA NARODIL NESTOR SLOVENSKEJ CHIRURGIE – prof. MUDr. JÁN KŇAZOVICKÝ¹

Peter KOVAL

MUDr. Ján Kňazovický

MUDr. Ján Kňazovický bol významným slovenským chirurgom, pedagógom a zdravotníckym organizátorom. Je považovaný za zakladateľa košickej chirurgickej školy. Narodil sa 27. októbra 1893 do učiteľskej rodiny v Lubietovej, kde vychodil ľudovú školu. Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Banskej Bystrici a univerzitné štúdium ukončil získaním titulu MUDr. na Lekárskej fakulte Univerzity Františka Jozefa I. v Kluži v roku 1916.

Počas prvej svetovej vojny pôsobil ešte ako nequalifikovaný sekundárny lekár v Kluži. Po roku 1916 sa presťahoval do Košíc, kde vykonával prax v Ústave pre vojnových invalidov u A. Lichtenberga. Po skončení vojny krátko pôsobil ako sekundár

na chirurgickom oddelení v Župnej nemocnici v Székesfehérváre a na 2. chirurgickej klinike v Budapešti. V rokoch 1922 – 1929 bol odborným asistentom na Chirurgickej klinike prof. Kostlivého v Bratislave, aby sa vrátil do Košíc, kde v rokoch 1929 – 1938 vykonával funkciu prednostu chirurgického oddelenia a v roku 1938, až do zabratia Košíc horthyovským Maďarskom, aj funkciu riaditeľa Štátnej nemocnice v Košiciach.

Počas druhej svetovej vojny pôsobil vo funkcii primára chirurgického oddelenia a súčasne aj riaditeľa Štátnej nemocnice v Martine. V čase vypuknutia Slovenského národného povstania sa stal zástupcom povereníka zdravotníctva a zdravotným šéfom I. partizánskej brigády M. R. Štefánika. Po skončení vojny sa vrátil na svoje pôsobisko i do svojej funkcie do Košíc. Stal sa riaditeľom fakultnej nemocnice a súčasne tiež prednostom Urologickej kliniky aj Chirurgickej kliniky Pobočky Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity v Košiciach. V roku 1948 sa MUDr. Kňazovický stal prvým dekanom spomínanej pobočky Lekárskej fakulty v Košiciach, predchodkyne súčasnej Lekárskej fakulty UPJŠ. V roku 1971 odišiel do penzie, no zostal aj naďalej profesorom konzultantom na Chirurgickej klinike Fakultnej nemocnice v Košiciach. Zomrel na následky nešťastnej autonehody (bol zrazený nákladným autom v areáli Fakultnej nemocnice v Košiciach) 21. augusta 1987 v Košiciach.

MUDr. Ján Kňazovický je považovaný za nestora slovenskej chirurgie. Ako výborný organizátor v Košiciach vybudoval vysoko kvalitné chirurgické pracovisko klinického typu vychovávajúce špecializovaných pracovníkov. Ako chirurg odborník sa zameriaval najmä na chirurgiu žalúdka, moderné smery v cievnej chirurgii

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionalita a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi).*

a problémy krvnej transfúzie. Ako prvý na Slovensku v roku 1923 uskutočnil prvú krvnú transfúziu a položil základy transfúzných staníc. Pozornosť venoval tiež výchove stredného zdravotníckeho dorastu ako zakladateľ a riaditeľ odborných škôl pre zdravotníckych pracovníkov v Košiciach i v Martine. Kňazovický bol mimoriadne publikačne činný. Okrem učebných prác publikoval aj množstvo odborných štúdií v domácich a zahraničných časopisoch a zborníkoch (Bratislavské lekárske listy, Časopis lekářů československých, Orvosi Hetilap, Zentralblatt für Chirurgie a i.). Od mladosti sa zapájal do činnosti profesionálnych organizácií a spolkov. Bol napr. predsedom Spolku medikov na lekárskej fakulte v Kluži, členom maďarského spolku lekárov v Budapešti, Ústrednej jednoty čs. lekárov v Prahe, tajomníkom Lekárskej spoločnosti v Bratislave. Za svoju profesionálnu prácu v lekárskej vede a chirurgii dostal viacero ocenení: zlatú Medailu J. E. Purkyně, čestnú zlatú plaketu J. Jesenia, medailu lekárskej univerzity v Segedíne, Rad práce.

Pamätníci považujú prof. MUDr. Jána Kňazovického nielen za výborného chirurga, dobrého vysokoškolského učiteľa, vedeckého pracovníka a verejného zdravotníckeho činiteľa, ale aj za vyhranenú svojráznu osobnosť, priateľského radcu a pomocníka. Prof. Kňazovický bol aktívnym lekárom skoro celý dospelý život. Svoju poslednú operáciu zrealizoval ako 91-ročný. Pričinil sa o skvalitnenie zdravotnej starostlivosti, a to nielen na východe Slovenska, v Košiciach, kde dlhé roky pôsobil v hektických časoch medzivojnového obdobia a v krízových rokoch po skončení druhej svetovej vojny. Pričinil sa o kvalitatívny rast košickej nemocnice. Pri príležitosti jeho 100. narodenia bola v rámci Spolku lekárov v Košiciach založená tradícia Memoriálu prof. Kňazovického – prednáškového stretnutia odborníkov z oblasti chirurgie a v roku 2015 bola v Košiciach premenovaná Galenova ulica na Ulicu prof. Jána Kňazovického.

Použitá literatúra:

- Biografický lexikón Slovenska V., Km – L.* Martin: Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2013, s. 26-27.
- FALISOVÁ, Anna. *Lekári na Slovensku do roku 2000.* Bratislava: Veda, 2010. 485 s.
- KOVAL, Peter. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období.* Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2020. 120 s.
- MYDLÍK, Miroslav – VAJÓ, Július (eds.). *História Univerzitetnej nemocnice Louisa Pasteura v Košiciach.* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014. 472 s.
- SCHUSTER, Rudolf. *Profesor Ján Kňazovický.* Košice: Eduard Szattler, Press Print, 2009. 115 s.